

بررسی نقش حاصلات انگور در تقویت اقتصاد خانوار دهاقین (مطالعه

موردی: ولسوالی شیرین تگاب ولایت فاریاب)

عبدالمنان ظهیر^۱، زین الله متین^۲

۱. پوهنیار، دیپارتمنت انجیری مواد غذایی، پوهنځی انجیری صنایع کیمیاوی، پوهنتون جوزجان، شبرغان، جوزجان (نویسنده مسئول). ustadmanan2018@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0003-3086-2172>

۲. نامزد پوهنیار، دیپارتمنت انجیری مواد غذایی، پوهنځی انجیری صنایع کیمیاوی، پوهنتون جوزجان.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۲۰ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۱/۳۱)

چکیده

زراعت و باغداری به عنوان یکی از ارکان مهم اقتصاد افغانستان، نقش اساسی در بهبود وضعیت معیشتی خانواده‌های دهاقین ایفا می‌کند. این تحقیق با استفاده از مطالعه موردی در ولسوالی شیرین تگاب ولایت فاریاب انجام شده است. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر رویکرد پیمایشی می‌باشد. هدف اصلی این تحقیق، سنجش تأثیر حاصلات انگور بر وضعیت اقتصادی خانواده‌های زراعت‌پیشه است. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده گردیده و تعداد ۱۰۰ پرسش‌نامه در میان باشندگان ولسوالی شیرین تگاب توزیع شده است. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۴ و به کارگیری مدل رگرسیون لجستیک مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میان متغیر مستقل (حاصلات انگور) و متغیر وابسته (اقتصاد خانواده‌های دهاقین) رابطه مثبت و معنادار آماری وجود دارد؛ به گونه‌ای که ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۶۹۳ به دست آمده است. این نتایج بیانگر آن است که تولید و فروش انگور تأثیر قابل توجهی بر بهبود وضعیت اقتصادی خانواده‌های دهاقین در منطقه مورد مطالعه دارد. بر بنیاد یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که نهادهای ذی ربط با فراهم‌سازی تسهیلات زراعتی، ارائه آموزش‌های فنی، بهبود زیرساخت‌های نگهداری و پروسس محصولات، و تسهیل دسترسی به بازارهای فروش، از باغداری در مناطق روستایی، به‌ویژه ولسوالی شیرین تگاب، حمایت نمایند تا سطح درآمد و رفاه اقتصادی خانواده‌های دهاقین به گونه پایدار ارتقا یابد.

کلمات کلیدی: اقتصاد، انگور، باغداری، خانواده، زراعت، شیرین تگاب.

*. ارجاع: ظهیر، عبدالمنان و متین، زین الله. (۱۴۰۴). بررسی نقش حاصلات انگور در تقویت اقتصاد خانوار دهاقین (مطالعه موردی: ولسوالی شیرین تگاب ولایت فاریاب). مجله علمی- تحقیقی جوزجانان، ۱۸ (۲) ۱۲۹-۱۴۹.

Investigating the Rule of Grape Production in Strengthening the Economy of Farmer's Families (A Case Study: Shirin Tagab District, Faryab Province)

Abdul Manan Zahir^{1*}, Zainullah Matin²

1*. Teaching Assistant, Department of Food Engineering, Faculty of Industrial Chemical Engineering, Jawzjan University, Sheberghan, Jawzjan (Corresponding Author).

ustadmanan2018@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0003-3086-2172>

2 Instructor, Department of Food Engineering, Faculty of Industrial Chemical Engineering, Jawzjan University, Sheberghan, Jawzjan

(Received: 11/03/2026 - Accepted: 20/04/2026)

Abstract

Agriculture and horticulture, as key pillars of Afghanistan's economy, play a significant role in improving the livelihoods of farmers' families. This study, entitled "Investigating the Role of Grape Production in Strengthening the Economy of Farmers' Families," was conducted as a case study in Shirin Tagab District of Faryab Province. The main objective of this research is to assess the impact of grape production on the economic status of farming households. The significance of this study lies in its potential to provide evidence-based insights for policymakers and supporting institutions to promote agricultural development and enhance farmers' livelihoods. Data were collected using a survey method, and 100 questionnaires were distributed among residents of Shirin Tagab District, Faryab Province. The collected data were analyzed using SPSS (version 24) and a logistic regression model. The findings reveal a positive and statistically significant relationship between the independent variable (grape production) and the dependent variable (household economy), with a coefficient of determination (R^2) of 0.693. These results indicate that grape production has a substantial impact on improving the economic conditions of farmers' families in the study area. Based on the findings, it is recommended that the government and relevant institutions support horticulture and grape production in rural areas—particularly in Shirin Tagab District—through the provision of agricultural inputs, technical training, and improved access to markets. Such measures can contribute to the sustainable improvement of farmers' income and overall economic well-being.

Keywords: *Agriculture, Grape Production, Horticulture, Household Economy, Shirin Tagab.*

*. **Citation:** ZAHIR, A. & Matin, Z. (2026). Investigating the Rule of Grape Production in Strengthening the Economy of Farmer's Families (A Case Study: Shirin Tagab District, Faryab Province). *Scientific-Research Journal of Jawzjanan*. 18(2), 129–149. <https://doi.org/10.69892/jawzjanan.2025.94>

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ

زراعت در افغانستان نه تنها به عنوان یک منبع اشتغال و درآمد، بلکه به عنوان ستون فقرات اقتصاد ملی شناخته می شود. اکثریت باشندگان مناطق روستایی، به ویژه در ولایت های شمالی مانند فاریاب، معیشت خویش را از طریق فعالیت های زراعتی تأمین می کنند. یکی از مهم ترین بخش های زراعت، باغداری و تولید انگور می باشد که به دلیل داشتن ارزش غذایی، تجاری و صادراتی، نقش مهمی در تقویت اقتصاد خانواده ها دارد.

در مناطق روستایی افغانستان، از جمله ولسوالی شیرین تگاب ولایت فاریاب، تولید انگور افزون بر تأمین بخشی از نیازهای غذایی خانواده ها، یکی از منابع مهم درآمد و معیشت دهاقین به شمار می رود. افغانستان به دلیل شرایط اقلیمی مناسب و سابقه طولانی در باغداری، ظرفیت قابل توجهی برای توسعه تولید، فرآوری و بازاریابی محصولات باغی به ویژه انگور دارد. با این حال، چالش هایی مانند ضعف زیرساخت های زنجیره ارزش، محدودیت دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی، کمبود تأسیسات پروسس و ذخیره سازی، و وابستگی به واسطه ها، مانع بهره برداری کامل از ظرفیت های اقتصادی این بخش شده است. توسعه زیرساخت ها، بهبود نظام بازاریابی و تقویت زنجیره ارزش می تواند نقش مهمی در افزایش درآمد دهاقین و توسعه اقتصادی مناطق روستایی ایفا نماید (لودین و ناصری، ۱۴۰۴، ص ۶۳).

در این میان، تحقیق هایی که بتوانند تأثیر مستقیم تولید انگور بر وضعیت اقتصادی خانواده های دهاقین را تحلیل نمایند، می توانند نقش مهمی در سیاست گذاری و برنامه ریزی سکتور زراعت و انکشاف دهات ایفا کنند. این تحقیق نیز با هدف بررسی نقش حاصلات انگور در تقویت اقتصاد خانواده های دهاقین ولسوالی شیرین تگاب انجام یافته و تلاش شده است تا با استفاده از ابزار پرسش نامه و تحلیل آماری توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۴، روابط میان متغیر مستقل (تولید انگور) و متغیر وابسته (اقتصاد خانواده های دهاقین) مورد بررسی قرار گیرد. مطالعه که توسط احمد خسرو (۲۰۱۵) تحت عنوان تولیدات انگور در افغانستان صورت گرفته بیان میکند که توسعه صنعت انگور افغانستان مستلزم اصلاح انواع انگور، استفاده از روش های نوین تولید، تقویت برنامه های مدیریت تلفیقی آفات و بیماری ها و بهبود شیوه های بسته بندی، نگهداری و پروسس محصول بوده؛ همچنان افزایش عملکرد در واحد سطح، گسترش زیرساخت ها و امکانات بازاریابی، ایجاد هماهنگی و همکاری مؤثر میان دهقانان، تاجران، نهادهای دولتی و بخش خصوصی، و برگزاری برنامه های آموزشی و ترویجی برای باغداران از

مهم‌ترین عوامل رشد و توسعه پایدار این بخش به شمار می‌روند. علاوه بر این، دسترسی به تکنالوژی‌های نوین زراعتی، انتقال دانش مسلکی و بهره‌گیری از ابتکارات علمی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای کیفیت و کمیت تولید، افزایش ارزش افزوده، بهبود توان رقابتی انگور و کشمش افغانستان و گسترش حضور این محصولات در بازارهای داخلی و بین‌المللی ایفا کند.

این تحقیق در پی پاسخ به این پرسش اصلی است که حاصلات انگور تاچه حد بر اقتصاد خانواده‌های دهاقین در ولسوالی شیرین تگاب تأثیر دارد؟ هم چنین، تأثیر خاص حاصلات انگور بر اقتصاد خانواده‌ها به عنوان پرسش‌های فرعی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بر این اساس از فرضیه اصلی تحقیق به نظر می‌رسد که حاصلات انگور تأثیر معنادار و مثبتی بر اقتصاد خانواده‌ها داشته باشد. اهداف این تحقیق را می‌توان «سنجش نقش حاصلات انگور بر اقتصاد خانواده‌های دهاقین» به عنوان هدف اصلی و «تحلیل تأثیر جداگانه حاصلات انگور» به عنوان اهداف فرعی شمار کرد.

هدف اصلی این تحقیق بررسی نقش حاصلات انگور در تقویت اقتصاد خانوار دهاقین ولسوالی شیرین تگاب می‌باشد. انگور به عنوان یکی از محصولات مهم باغداری در افغانستان، بخصوص در ولایت فاریاب ولسوالی شیرین تگاب، دارای ارزش اقتصادی بالا بوده و می‌تواند از طریق ایجاد درآمد نقدی، افزایش فرصت‌های شغلی و توسعه فعالیت‌های زنجیره ارزش، تأثیر قابل توجهی بر بهبود وضعیت معیشتی خانوار دهات داشته باشد. مطالعه‌ای که توسط عاطف و همکاران (۲۰۱۸) درباره روند تولید و وضعیت صادرات کشمش در افغانستان انجام شده بیانگر آنست که تولید انگور، مساحت کشت و میزان حاصل‌دهی آن در افغانستان طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. بر اساس یافته‌های تحقیق آنان، ولایت قندهار بزرگ‌ترین تولیدکننده انگور کشور محسوب می‌شود. همچنان با وجود آن‌که مقدار صادرات کشمش افزایش اندکی داشته؛ ارزش صادرات آن رشد چشمگیری را نشان می‌دهد. این مطالعه همچنان بیان می‌کند که افغانستان از جمله تولیدکنندگان و صادرکنندگان مهم کشمش در جهان به شمار رفته و هندوستان مهم‌ترین بازار صادراتی کشمش افغانستان می‌باشد.

هدف دیگر، بررسی نقش بازاررسانی محصولات انگور در بهبود وضعیت اقتصادی دهاقین است. دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی و کاهش واسطه‌ها از عوامل کلیدی در افزایش سودآوری محصولات زراعتی محسوب می‌شود در صورتی که زنجیره بازاریابی به‌درستی مدیریت گردد، سهم تولیدکنندگان از قیمت نهایی افزایش یافته و درآمد آنان بهبود می‌یابد.

(FAO, 2019). ایجاد ارتباط مؤثر میان تولیدکنندگان و بازارها، تقویت زنجیره‌های ارزش و بهبود دسترسی به بازار، از مهم‌ترین راهکارهای توسعه پایدار سیستم‌های زراعتی و افزایش عواید روستایی به‌شمار می‌رود (FAO, 2022). همچنین این تحقیق به شناسایی چالش‌های موجود در تولید و فروش انگور، از جمله کمبود زیرساخت‌های ذخیره‌سازی، نبود سردخانه‌ها و محدودیت دسترسی به بازارهای بزرگ می‌پردازد. این عوامل از مهم‌ترین موانع توسعه بخش باغداری محسوب می‌شوند و با افزایش ضایعات پس از برداشت، کاهش کیفیت محصولات و محدود شدن فرصت‌های بازاریابی، بر درآمد و بهره‌وری اقتصادی دهاقین تأثیر منفی می‌گذارند (تی آر تی فارسی، ۱۴۰۲).

پناهی و همکاران (۲۰۱۸)، به بررسی تأثیر صادرات محصولات زراعتی بر رشد اقتصادی ولایت اردبیل در دوره ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۵ دریافته است که در کوتاه‌مدت، صادرات محصولات زراعتی و تعداد شاغلان بخش زراعت تأثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی داشته همچنان در بلندمدت، صادرات محصولات زراعتی، تسهیلات بانکی، اشتغال در بخش زراعت و نرخ تورم نیز اثر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی داشته‌اند. بر این اساس آنان پیشنهاد نمودند که با افزایش حمایت‌های بانکی از دهاقین و رفع موانع صادرات محصولات زراعتی، زمینه رشد بیشتر اقتصاد خانواده‌های دهاقین فراهم شود.

همچنان نتایج این تحقیق می‌تواند در بهبود سیاست‌های زراعتی، توسعه زنجیره ارزش محصولات باغداری و تقویت بازاریابی مؤثر واقع شود. ضعف در زنجیره تولید و بازاریابی یکی از چالش‌های اساسی در بخش باغداری افغانستان است که باعث کاهش سودآوری دهاقین می‌گردد. بنابراین، شناسایی این چالش‌ها و ارائه راهکارهای عملی می‌تواند نقش مهمی در افزایش بهره‌وری و رقابت‌پذیری محصولات باغداری داشته باشد (Safi, 2018, p. 167).

در مجموع، اهمیت این تحقیق در آن است که می‌تواند رابطه میان تولید انگور و بهبود اقتصاد خانواده‌های روستایی را به‌صورت علمی تحلیل کرده و زمینه‌ساز توسعه پایدار، کاهش فقر و افزایش رفاه اجتماعی در مناطق روستایی افغانستان گردد. بنابراین این سوالات مطرح می‌شود که حاصلات انگور تا چه اندازه بر اقتصاد خانواده دهاقین ولسوالی شیرین تگاب تأثیر دارد؟ تولید انگور چه تأثیری بر افزایش درآمد خانواده دهاقین دارد؟ عوامل بازاریابی تا چه حد بر سودآوری تولید انگور اثرگذار است؟ کدام چالش‌ها در مسیر تولید و فروش انگور وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

مطالعات جدید در حوزه اقتصاد زراعتی نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه همچنان یکی از مهم‌ترین عوامل ارتقای ارزش افزوده و بهره‌وری این بخش به‌شمار می‌رود. در

این راستا، خسروی و همکاران (۱۴۰۳) در تحقیقی درباره تأثیر مخارج تحقیق و توسعه بر ارزش افزوده بخش زراعتی ایران طی دوره ۱۹۷۱ تا ۲۰۲۱، با استفاده از مدل اقتصادسنجی ARDL نشان دادند که هزینه‌های تحقیق و توسعه در کوتاه‌مدت و بلندمدت دارای اثر مثبت و معنادار بر رشد ارزش افزوده این بخش است. نتایج این مطالعه نشان داد که با افزایش یک فیصدی مخارج تحقیق و توسعه، ارزش افزوده بخش زراعتی در کوتاه‌مدت حدود ۰.۴۵ فیصد و در بلندمدت حدود ۰.۵ فیصد افزایش می‌یابد. افزون بر این، موجودی سرمایه و نیروی کار نیز اثر مثبت و معناداری بر رشد این بخش داشته‌اند که بیانگر نقش کلیدی نوآوری، تکنالوژی و تحقیق در توسعه پایدار زراعت است.

تحقیق که توسط سیرت و همکاران (۱۴۰۳) صورت گرفته؛ محصول انگور را از نگاه اقتصادی درولسوالی فیروز نخجیر ولایت سمنگان بررسی نموده اند؛ ایشان بیان میکنند که آبیاری مناسب، استفاده از کود و مدیریت صحیح تولید، موجب افزایش رشد انگور می‌شود؛ در حالی که کمبود امکانات، ضعف مکانیزه سازی، نبود سردخانه‌های معیاری و مصارف بالای تولید، بهره‌وری و سودآوری را کاهش می‌دهند. بنابراین، توسعه زیرساخت‌ها، آموزش باغداران، بهبود مدیریت پس از برداشت و حمایت از تولیدکنندگان، برای افزایش تولید، صادرات و درآمد باغداران ضروری است.

یونسی و همکاران (۲۰۲۳)، در تحقیقی تحت عنوان «رشد و بی‌ثباتی مساحت کشت، تولید و حاصل‌دهی انگور در افغانستان» انجام داده اند؛ توضیح میدهند که طی سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۲۰، تولید انگور در ولایت‌های قندهار و غزنی افزایش یافته است. این افزایش در ولایت قندهار عمدتاً ناشی از گسترش مساحت کشت انگور و در ولایت غزنی ناشی از افزایش حاصل‌دهی انگور بوده است. در مقابل، تولید انگور در ولایت‌های کابل، پروان و زابل به دلیل خشکسالی، مشکلات اقتصادی دهاقین، ناامنی و تبدیل باغ‌های انگور به سایر محصولات زراعتی کاهش یافته و با بی‌ثباتی قابل توجهی همراه بوده است. تحقیق آنان همچنان نشان داد که حاصل‌دهی انگور در افغانستان در مقایسه با بسیاری از کشورهای تولیدکننده پایین بوده و برای افزایش تولید و توسعه صادرات، بهبود ارقام انگور، روش‌های تولید، مدیریت آفات و بیماری‌ها، بسته‌بندی و پروسس این محصول ضروری است.

منابع اصلی رشد در بخش زراعتی بیش از هر چیز جهت پرکردن سرمایه فیزیکی و بهبود بهره‌وری نیروی کار وابسته است. در این راستا، وانگ و همکاران (۲۰۲۴) در تحقیقی درمورد عوامل تعیین‌کننده رشد تولید زراعتی بالای اقتصاد در حال توسعه نشان دادند که افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های زراعتی، مکانیزه‌سازی تولید و بهبود مهارت نیروی کار، نقش

اساسی در ارتقای رشد بخش زراعتی دارد. یافته‌های مطالعه آنان تأکید می‌کند که ترکیب سرمایه‌گذاری فیزیکی و توسعه سرمایه انسانی، به‌عنوان دو عامل مکمل، می‌تواند رشد پایدار در بخش زراعتی را تقویت کند.

کشت انگور یکی از منابع مهم درآمد برای دهاقین بوده و نقش مؤثری در بهبود امنیت غذایی و افزایش رفاه خانواده‌ها دارد. بناءً دسترسی محدود به بازار، مانع اصلی توسعه این بخش و بهره‌برداری کامل از ظرفیت تولید انگور محسوب می‌شود. محققان تأکید کرده‌اند که سرمایه‌گذاری در صنایع پروسس انگور، تقویت ارتباط با بازارها، ارائه حمایت‌های فنی و توسعه اتحادیه تولیدکنندگان می‌تواند به افزایش بهره‌وری، توسعه بازار، کاهش فقر روستایی و بهبود امنیت غذایی کمک کند (Lwelamira et al., 2015, p. 77).

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف، جزء تحقیقات کاربردی بوده و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. در این راستا، برای استخراج ادبیات موضوع و مبانی نظری تحقیق از روش کتابخانه‌ای و برای جمع‌آوری داده‌های میدانی از روش پیمایشی استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق را باشندگان ولسوالی شیرین تگاب و محصلان ولسوالی شیرین تگاب در پوهنتون جوزجان، تشکیل می‌دهند. نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده انجام شده و حجم نمونه شامل ۱۰۰ نفر در نظر گرفته شده است که پرسشنامه‌ها در میان آنان توزیع گردید.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در این تحقیق، پرسشنامه بود. این پرسشنامه که در سه بخش اطلاعات دیموگرافی، پرسش‌های دوگزینه‌ای و پرسش‌های پنج گزینه‌ای (طیف لیکرت) طراحی شده بود، به عنوان ابزار استندرد و مناسب برای دستیابی سریع به نظرات پاسخ‌دهندگان در نظر گرفته شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب ۰.۷۱۲ به دست آمد و پایایی مطلوب ابزار تحقیق را تأیید نمود.

داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۴ و به کارگیری مدل رگرسیون لجستیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در بخش آمار توصیفی، داده‌ها در قالب جداول توزیع فراوانی ارائه شده‌اند.

الف) مبانی نظری

۱. زراعت

زراعت یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی در افغانستان محسوب می‌شود که نقش اساسی در تأمین امنیت غذایی، اشتغال‌زایی و معیشت جوامع دهات دارد (World Bank, 2024). مطالعات علمی نشان می‌دهد که سیستم زراعت در افغانستان به شدت وابسته به شرایط اقلیمی، به ویژه میزان بارندگی و تغییرات آب و هوا می‌باشد (صافی، ۱۴۰۳، ص. ۳۴۰). تغییرات اقلیمی، به خصوص خشکسالی و نوسانات بارش، تأثیر مستقیم بر کاهش یا افزایش عملکرد محصولات زراعتی دارد. تحقیقات انجام شده در مناطق مختلف افغانستان نشان داده است که کاهش بارندگی و افزایش حرارت منجر به کاهش قابل توجه تولیدات زراعتی و افزایش آسیب‌پذیری اقتصادی دهاقین می‌گردد. در مقابل، توزیع مناسب بارش و شرایط اقلیمی مساعد می‌تولند موجب بهبود عملکرد محصولات و افزایش تولیدات زراعتی گردد (Sarwary et al., 2023, p. 10).

۲. ساحات زراعتی

اراضی زراعتی از مهم‌ترین منابع طبیعی و اقتصادی افغانستان به شمار رفته و نقش اساسی در تولید محصولات زراعتی، تأمین امنیت غذایی و معیشت مردم دهات دارد. بررسی تغییرات کاربری اراضی در حوزه آبریز کابل طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ نشان می‌دهد که مساحت زمین‌های زراعتی، علفزارها، پهنه‌های آبی و مناطق مسکونی افزایش یافته، در حالی که جنگل‌ها، اراضی بایر و مناطق پوشیده از برف و یخ کاهش یافته‌اند؛ قسمی که بیشترین کاهش مربوط به جنگل‌ها بوده؛ گسترش اراضی زراعتی تحت تأثیر عواملی مانند دشت‌های کم‌ارتفاع، مناسب بودن شیب زمین، عمق بیشتر خاک، سرمایه‌گذاری دولت در بخش زراعت و نزدیکی به شهرها قرار داشته، در حالی که رشد جمعیت، فاصله از جاده‌ها و منابع آب، قرار گرفتن در مناطق تپه‌ای و دشت‌های مرتفع و بعضی شرایط اقلیمی، این روند را محدود کرده‌اند. از این لحاظ حفاظت از جنگلات، مدیریت پایدار منابع آب، توسعه شبکه‌های آبیاری و جاده‌ها، اجرای برنامه‌های سازگاری با تغییرات اقلیمی و افزایش سرمایه‌گذاری در بخش زراعت، از مهم‌ترین راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار زراعت و تقویت امنیت غذایی در افغانستان به شمار می‌روند (Najmuddin et al., 2018, pp. 14-15).

سکتور باغداری در افغانستان یکی از مهم‌ترین بخش‌های زراعتی کشور بوده و شامل محصولات متنوعی مانند انگور، زردآلو، سیب، شفتالو، انار، آلو، ناک، گیلان، بادام، چهارمغز و پسته می‌باشد. مطالعات نشان می‌دهد که افغانستان از تنوع قابل توجه محصولات باغداری

برخوردار بوده و انگور، زردآلو، سیب، بادام و انار از مهم‌ترین محصولات باغداری کشور محسوب می‌شوند که نقش مهمی در اقتصاد زراعتی افغانستان دارند (Maykhan et al., 2020, pp. 1-4).

افغانستان در دهه‌های گذشته یکی از صادرکنندگان مهم میوه‌جات خشک در بازارهای منطقه‌ای و جهانی محسوب می‌شد، به‌ویژه محصولات مانند کشمش، زردآلوی خشک، بادام و سایر خشکبار که سهم قابل توجهی در صادرات زراعتی کشور داشتند. گزارش‌های جدید نشان می‌دهد که صادرات خشکبار افغانستان شامل بادام، کشمش، انجیر و زردآلوی خشک همچنان بخش مهمی از صادرات زراعتی کشور را تشکیل می‌دهد، هرچند سهم آن در بازار جهانی نسبت به گذشته تغییر یافته است. به نوعی که محصولات خشکبار افغانستان در سال‌های اخیر همچنان به بازارهای بین‌المللی صادر می‌شوند و نقش مهمی در اقتصاد زراعتی و تجاری کشور دارند (Xinhua News Agency, 2025).

بررسی‌های اخیر در حوزه اقتصاد زراعت افغانستان نشان می‌دهد که این کشور با وجود ظرفیت‌های بالای تولید در بخش باغداری، همچنان وابسته به واردات سبزیجات و میوه‌جات از کشورهای همسایه می‌باشد؛ امری که منجر به خروج ارز و تضعیف تولید داخلی می‌گردد. گزارش‌های بین‌المللی تأکید می‌کنند که افغانستان از نظر شرایط اقلیمی، خاک حاصلخیز و منابع آبی، ظرفیت قابل توجهی جهت تولید محصولات باغداری و زراعتی دارد و می‌تواند بخش بزرگی از نیازهای داخلی خود را در داخل کشور تأمین نماید. با این حال، محدودیت در زیرساخت‌های بازاریابی و زنجیره ارزش باعث افزایش وابستگی به واردات شده است. در مقابل، مطالعات نشان می‌دهد که توسعه باغداری و زراعت در افغانستان می‌تواند نقش مهمی در افزایش تولید داخلی، کاهش واردات و بهبود امنیت غذایی باشد (FAO, 2024).

ژنگ و همکاران (۲۰۲۴)، در تحقیق شان بیان می‌کنند که انتقال و گردش زمین‌های دهات به شکل اجاره دادن زمین، اجاره گرفتن زمین، واگذاری حق استفاده از زمین در برابر دریافت اجاره یا سهم از محصول، می‌تواند با افزایش میکانیزه‌سازی، توسعه زراعت در مقیاس بزرگ و بهبود سیاست‌های حمایتی، موجب رشد تولیدات زراعتی، افزایش درآمد دهقانان و تنوع‌بخشی به اقتصاد خانواده قراء و قصبات شود. با این حال، اجرای این سیاست‌ها نیازمند توجه جدی به عدالت اجتماعی، حفاظت از محیط زیست، ثبات اقتصادی و حفظ جوامع و فرهنگ‌های روستایی بوده؛ در مجموع، موفقیت سیاست‌های انتقال زمین وابسته به ایجاد توازن میان رشد اقتصادی و حفظ پایداری اجتماعی و محیطی می‌باشد. بنا به انتقال و گردش زمین های دهات در افغانستان نیز جهت ارتقای محصولات زراعتی به خصوص انگور، مروج ساخته شود.

ب) یافته‌ها و نتایج تحقیق

در اینجا اعداد و ارقام بدست آمده از تحقیق مورد تحلیل و تجزیه قرار گرفته اند که جامعه آماری تحقیق را زنان و مردان افراد جامعه و محصلان و لسانی شیرین تگاب که در پوهنتون جوجان مصروف فراگیری دروس هستند تشکیل می‌دهند و تحقیق بنده به اساس روش تحقیق ساحوی یا میدانی در نظر گرفته شده که از طریق توزیع پرسشنامه معلومات بدست آمده اند و نمونه گیری به شکل تصادفی صورت گرفته است. سپس اطلاعات بدست آمده با استفاده از برنامه آماری SPSS 24 تجزیه و تحلیل گردیده اند.

۱. آزمون کرونباخ

پایایی ابزار که از آن به اعتبار، دقت و اعتمادپذیری نیز تعبیر میشود، عبارت است از اینکه اگر یک وسیله ی اندازه گیری که برای سنجش متغیر و صفتی ساخته شده در شرایط مشابه در زمان یا مکان دیگر مورد استفاده قرار گیرد، نتایج مشابهی از آن حاصل شود؛ به عبارت دیگر، ابزار پایا یا معتبر ابزاری است که از خاصیت تکرار پذیری نتایج یکسان برخوردار باشد.

برای تعیین پایایی پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است.

جدول ۱. آلفای کرونباخ پرسشنامه‌های تحقیق

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
0.72	5

قسمی که در جدول (۱-۴) نشان داده شده است، میانگین آلفای کرونباخ با استفاده از نرم افزار آماری SPSS 24 بدست آمده است که برای تمامی متغیرهای ۰.۷۱۲ تحقیق بالاتر از (۰/۷) است، که نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه است. لازم به ذکر است که طیف ضریب آلفای کرونباخ بین ۰ تا ۱ است و هر چه این ضریب به یک نزدیکتر باشد، نشان دهنده پایا بودن گویه‌های پرسشنامه است.

۲. تجزیه و تحلیل داده‌ها

جمع آوری، تلخیص، تنظیم و ارائه اطلاعات به صورت روشن و قابل درک و در صورت لزوم تعیین روابط موجود بین اطلاعات جمع آوری شده این بخش از آمار را که بیشتر به مشخص

کردن داده ها، تنظیم و ارائه ی آنها به صورت جدول بندی یا ترسیمی، محاسبه ی آماره ها و تعیین ارتباط بین اطلاعات می پردازد، آمار توصیفی می نامند.

۱-۲. بخش اول بیوگرافی پاسخ دهندگان

۱-۱-۲. آمار توصیفی

جمع آوری، تلخیص، تنظیم و ارائه اطلاعات به صورت روشن و قابل درک و در صورت لزوم تعیین روابط موجود بین اطلاعات جمع آوری شده این بخش از آمار را که بیشتر به مشخص کردن داده ها، تنظیم و ارائه ی آنها به صورت جدول بندی یا ترسیمی، محاسبه آمار ها و تعیین ارتباط بین اطلاعات می پردازد، آمار توصیفی می نامند.

جدول ۲. جنسیت پاسخ دهندگان

		فریکونسی	فیصدی	معتبر فیصدی	تجمعی فیصدی
متغیر	مرد	۷۵	۰.۷۵	۰.۷۵	۰.۷۵
	زن	۲۵	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۵
	مجموعه	۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰

با توجه به جدول بالا به تعداد ۷۵ تن از پاسخ دهندگان مرد می باشند که ۷۵ فیصد مجموع پاسخ دهندگان را تشکیل می دهند و ۲۵ تن از پاسخ دهندگان زن می باشند که ۲۵ فیصد مجموع پاسخ دهندگان را تشکیل می دهند.

جدول ۳. حالت مدنی پاسخ دهندگان

		فریکونسی	فیصدی	معتبر فیصدی	تجمعی فیصدی
متغیر	مجرد	۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴
	متاهل	۶۶	۰.۶۶	۰.۶۶	۰.۶۶
	مجموعه	۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰

نظربه جدول ۳ به تعداد ۳۴ تن از پاسخ دهندگان که ۳۴ فیصد مجموع پاسخ دهندگان را تشکیل می دهند مجرد بوده و ۶۶ تن از آنها متاهل می باشند که ۶۶ فیصد مجموع پاسخ دهندگان را که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می باشند، تشکیل می دهند، می باشند.

جدول ۴. سن پاسخ دهندگان

		فریکونسی	فیصدی	معتبر فیصدی	تجمعی فیصدی
متغیر	کمتر از ۲۵	۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴

۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۳۴	۲۵ الی ۳۰
۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۲۸	۳۰ الی ۳۵
۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۳۴	بیشتر از ۳۵
۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

طبق جدول فوق سن ۴ تن از پاسخ‌دهندگان که ۴ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند کمتر از ۲۵ می باشد و ۳۴ تن از پاسخ‌دهندگان که ۳۴ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند سن شان در بین ۲۵ الی ۳۰ می‌باشد و سن ۲۸ تن از پاسخ‌دهندگان که ۲۸ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند سن شان بین ۳۰ الی ۳۵ می‌باشد و سن ۳۴ تن از پاسخ‌دهندگان بیشتر از ۳۵ سال می‌باشد که ۳۴ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌باشد، تشکیل می‌دهند.

جدول ۵. سطح تحصیل پاسخ‌دهندگان

تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی	
۰.۱۶	۰.۱۶	۰.۱۶	۱۶	بیسواد
۰.۱۷	۰.۱۷	۰.۱۷	۱۷	خواندن و نوشتن
۰.۵۸	۰.۵۸	۰.۵۸	۵۸	جریان مکتب
۰.۹	۰.۹	۰.۹	۹	محصلان
۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

با توجه به جدول فوق ۱۶ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۶ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می دهند بیسواد بوده و ۱۷ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۷ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می دهند توانایی خواندن و نوشتن را داشته و ۵۸ تن از پاسخ‌دهندگان که ۵۸ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می دهند متعلم مکتب بوده و ۹ تن از پاسخ‌دهندگان که ۹ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می باشد محصلان می‌باشند.

جدول ۶. آیا حاصلات میوه جات بالای اقتصاد خانواده‌ها تأثیر گذار است؟

تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی	
۰.۵	۰.۵	۰.۵	۵	نخیر
۰.۹۵	۰.۹۵	۰.۹۵	۹۵	بلی
۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

با توجه به جدول فوق به تعداد ۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به تأثیرگذاری حاصلات میوه جات بالای اقتصاد خانواده‌ها معتقد نیستند و ۹۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۹۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌باشد، تشکیل می‌دهند.

جدول ۷. آیا حاصلات انگور بالای اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکوئنسی	
متغیر	۰.۹	۰.۹	۰.۹	۹	نخیر
	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۹۱	۹۱	بلی
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

نظربه جدول بالا به تعداد ۹ تن از پاسخ‌دهندگان که ۹ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به تأثیرگذاری حاصلات انگور بالای اقتصاد خانواده‌ها معتقد نیستند که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌باشد و ۹۱ تن از پاسخ‌دهندگان که ۹۱ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به تأثیرگذاری حاصلات انگور بالای اقتصاد خانواده‌ها معتقد هستند.

جدول ۸. چه نوع حمایت‌ها می‌تواند تولید و درآمد از انگور را در ولسوالی شیرین تگاب بهتر سازد؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکوئنسی	
متغیر	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰	قرضه های زراعتی
	۰.۸۰	۰.۸۰	۰.۸۰	۸۰	فراهم سازی سردخانه ها
	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰	دسترسی به بازار
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

طبق جدول بالا به تعداد ۱۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به پرسش چه نوع حمایت‌ها می‌تواند تولید و درآمد از انگور را در ولسوالی شیرین تگاب بهتر سازد؟ گزینه قرضه‌های زراعتی را انتخاب نمودند و ۸۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۸۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند. گزینه فراهم‌سازی سردخانه‌ها را انتخاب کردند و ۱۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان تشکیل می‌دهند. گزینه دسترسی به بازار را انتخاب کردند، تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌باشد.

جدول ۹. مهمترین مشکلات شما در تولید انگور کدامها اند؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی
متغیر	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰
	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰

مطابق جدول ۹ به تعداد ۷۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۷۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به پرسش مهمترین مشکلات شما در تولید انگور کدامها اند؟ گزینه امراض و آفات را انتخاب نمودند و ۳۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۳۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را شامل می‌شوند که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌گردد به گزینه کمبود کود و ادویه معتقد هستند.

جدول ۱۰. محصولات انگور خود را بیشتر به کدام شکل به بازار عرضه می‌کنید؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی
متغیر	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰
	۰.۷۰	۰.۷۰	۰.۷۰	۷۰
	۰.۷۰	۰.۷۰	۰.۲۰	۲۰
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰

با در نظر داشت جدول فوق به تعداد ۱۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به پرسش محصولات انگور خود را بیشتر به کدام شکل به بازار عرضه می‌کنید؟ گزینه انگور تازه را انتخاب کردند، ۷۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۷۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را گزینه کشمش را انتخاب کردند و ۲۰ تن از پاسخ‌دهندگان که تعداد مجموعی شان ۱۰۰ تن می‌باشند به گزینه فروش عمده معتقد هستند.

جدول ۱۱. مساحت باغ انگور شما تقریباً چند جریب است؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی
متغیر	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۰	۱۰
	۰.۴۰	۰.۴۰	۰.۴۰	۴۰
	۰.۵۰	۰.۵۰	۰.۵۰	۵۰
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰

نظربه جدول ۱۱ به تعداد ۱۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به پرسش مساحت باغ انگور شما تقریباً چند جریب است؟ به گزینه نخست متغیر جدول معتقد هستند، ۴۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۴۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به گزینه دوم متغیر جدول معتقد می‌باشند و ۴۰ تن از پاسخ‌دهندگان که نصف مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به گزینه سوم متغیر جدول معتقد هستند.

جدول ۱۲. آیا در باغداری انگور برای اعضای خانواده یا کارگران محل زمینه کار فراهم می‌شود؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی
متغیر	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۵	۲۵
	۰.۴۰	۰.۴۰	۰.۴۰	۴۰
	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵	۳۵
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰
				مجموعه

مطابق به جدول ۱۲ به تعداد ۲۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۲۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را شامل می‌شوند به پرسش آیا در باغداری انگور برای اعضای خانواده یا کارگران محل زمینه کار فراهم می‌شود؟ گزینه اول متغیر را انتخاب کردند، به تعداد ۴۰ تن از پاسخ‌دهندگان که شامل ۴۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان می‌باشند. گزینه دوم متغیر جدول را انتخاب نمودند و ۳۵ تن از پاسخ‌دهندگان که شامل ۳۵ فیصد از پاسخ‌دهندگان هستند که به صورت مجموعی ۱۰۰ تن می‌باشند به گزینه سوم متغیر جدول معتقد هستند.

جدول ۱۳. مدیریت منابع بشری در افزایش ظرفیت کاری کارمندان موثر است؟

	تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی
متغیر	۰.۸	۰.۸	۰.۸	۸
	۰.۱۵	۰.۱۵	۰.۱۵	۱۵
	۰.۱۳	۰.۱۳	۰.۱۳	۱۳
	۰.۲۹	۰.۲۹	۰.۲۹	۲۹
	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵	۳۵
	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰
				مجموعه

مطابق جدول ۱۳ که موثریت مدیریت منابع بشری درافزایش ظرفیت کاری و کارمندان را نشان می‌دهند به تعداد ۸ تن از پاسخ‌دهندگان که شامل ۸ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان می‌شوند. گزینه نخست متغیر جدول را انتخاب کردند که به مدیریت منابع بشری در بهبود

فعالیت‌های کاری مؤثر اصلاً باورمند نیستند و ۱۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به مدیریت منابع بشری در بهبود فعالیت‌های کاری مؤثر خیلی کم باورمند هستند و ۱۳ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۳ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به مدیریت منابع بشری در بهبود فعالیت‌های کاری مؤثر کمی باورمند بوده و ۲۹ تن دیگر از پاسخ‌دهندگان که ۲۹ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهد به مدیریت منابع بشری در بهبود فعالیت‌های کاری مؤثر زیاده‌تر باورمند هستند و ۳۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۳۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به کم مدیریت منابع بشری در بهبود فعالیت‌های کاری مؤثر خیلی زیاد باورمند هستند.

جدول ۱۴. تا چه حد حمایت دولت از بخش زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیر دارد؟

		فریکونسی	فیصدی	معتبر فیصدی	تجمعی فیصدی
متغیر	کاملاً موافقم	۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵
	موافقم	۳۳	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۳۳
	نظری ندارم	۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴
	مخالفم	۱۲	۰.۱۲	۰.۱۲	۰.۱۲
	کاملاً مخالفم	۱۶	۰.۱۶	۰.۱۶	۰.۱۶
	مجموعه	۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰

باتوجه به یافته‌های محتویات جدول شماره (۱۴) به تعداد ۳۵ تن از پاسخ‌دهندگان که ۳۵ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیر گذار است، کاملاً موافق اند و ۳۳ تن پاسخ‌دهندگان که ۳۳ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، موافق اند و ۴ تن از پاسخ‌دهندگان که ۴ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند. در این مورد نظری ندارند و ۱۲ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۲ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، مخالف اند و ۱۶ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۶ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، کاملاً مخالف اند.

جدول ۱۵. مدیریت منابع بشری از بخش‌های مهم یک اداره است؟

تجمعی فیصدی	معتبر فیصدی	فیصدی	فریکونسی	
۰.۳۹	۰.۳۹	۰.۳۹	۳۹	کاملاً موافقم
۰.۷۹	۰.۴۰	۰.۴۰	۴۰	موافقم
۰.۸۶	۰.۷	۰.۷	۷	نظری ندارم
۰.۹۶	۰.۱۰	۰.۱۹	۱۰	مخالفم
۰.۴	۰.۴	۰.۴	۴	کاملاً مخالفم
۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۱۰۰	مجموعه

باتوجه به یافته‌های بالا به تعداد ۳۹ تن از پاسخ‌دهندگان که ۳۹ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه مدیریت منابع بشری از بخش‌های مهم یک اداره است؟ کاملاً موافق اند و ۴۰ تن پاسخ‌دهندگان که ۴۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، موافق اند و ۷ تن از پاسخ‌دهندگان که ۷ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند. در این مورد نظری ندارند و ۱۰ تن از پاسخ‌دهندگان که ۱۰ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند، درباره اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، مخالف اند و ۴ تن از پاسخ‌دهندگان که ۴ فیصد مجموع پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند به اینکه حمایت دولت از زراعت به اقتصاد خانواده‌ها تأثیرگذار است، کاملاً مخالف اند.

۵. آمار تحلیلی

۵-۱. ضریب تعیین

جدول زیر نتایج مربوط به سه آماره لوگاریتم درست‌نمایی و ضریب تعیین کاکس و نل (Cox & Snell) و ضریب تعیین نیجل کرک (Nagelkerke) را نشان می‌دهد. این ضرایب تقریب‌های ضریب تعیین در رگرسیون خطی هستند که در رگرسیون لجستیک استفاده می‌شوند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقادیر دو آماره کاس و نل و نیجل کرک به ترتیب ۰.۱۵ و ۰.۶۹ می‌باشد. این ضرایب نشان می‌دهند که متغیرهای مستقل این تحقیق توانسته اند بین ۱۵ تا ۶۹ فیصد از تغییرات پاسخ‌دهندگان را تبیین کنند.

جدول ۱۶. Model Summary

Step	Log likelihood ⁻²	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
۱	۳۰۱.۱۲a	۱۵۱.	۶۹۳.

۲-۵. متغیرهای تأثیرگذار

طبق خروجی رگرسیون لجستیک مقادیر معنی داری (Sig) متغیرهای فعالیت ادارات، فعالیت ادارات دولتی و آموزش و پرورش منابع انسانی مقدار Sig مقادیر شان کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد. لذا این متغیرها تأثیر معنی‌داری در برتری رقابت اداره بین ادارت دولتی دارند که فرضیات تحقیق ۱H مربوطه تأیید می‌شود.

Exp(B): نرخ بخت پیشگویی شده است و هنگامی که مقدار کمتر از ۱ می‌گیرد، می‌توان گفت بخت عدم تأیید به تأیید بیشتر است.

جدول ۱۷. Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
آیا حاصلات انگور بالای اقتصاد خانواده ها تأثیر گذار است؟	۸۶۴.۳	۱۵۸.۱	۱۴۱.۱۱	۱	۰.۱-	۶۶۷.۴۷
چه نوع حمایت ها میتواند تولید و درآمد از انگور را در ولسوالی شیرین تگاب بهتر سازد؟	۹۸۹.۲	۰۷۲.۱	۷۶۶.۷	۱	۰.۵-	۸۵۷.۱۹
آیا در باغداری لنگور برای اعضای خانواده یا کارگران محل زمینه کار فراهم میشود؟	۶۰۶.۳	۱۹۷.۱	۰۸۳.۹	۱	۰.۳-	۸۱۸.۳۶
Constant	۶۲۷.۳	۱۲۶.۴	۷۷۳.۹	۱	۳۹-	۰.۲۷.۳۲

در این تحقیق ابتدا یک مدل مفهومی برای کارآفرینی پیشنهاد و پس از تأیید اعتبار مدل اولیه، فرضیات تحقیق با توجه به مدل ساخته شده که بعد از تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده توسط برنامه SPSS 24 V فرضیات مورد آزمایش قرار گرفتند.

این تحقیق از انتخاب عنوان آغاز گردیده، به ترتیب دیزاین پرسشنامه، توزیع پرسشنامه برای ۱۰۰ تن از باشندگان ولسوالی شیرین تگاب و محصلان ولسوالی شیرین تگاب که در پوهنتون جوجانان مصروف فراگیری تحصیل شان هستند؛ به طور تصادفی ساده، جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، وارد کردن آنها در برنامه SPSS 24 V و تجزیه و تحلیل اطلاعات با توجه به مدل رگرسیون لجستیک صورت گرفته که نهایتاً با دریافت یافته‌های تحقیق و تبصره آنها ختم شد.

طبق خروجی رگرسیون لجستیک مقادیر معنی‌داری (Sig) متغیرهای حاصلات انگور، سیب و لار که مقدار Sig شان کمتر از ۰.۰۵ می‌باشند. لذا این متغیرها تأثیر معنی‌داری بالای اقتصاد خانواده‌ها دارند، که فرضیات تحقیق ۱H مربوطه تأیید می‌شود؛ ولی بقیه متغیرها تأثیر

معنی‌داری بر متغیر وابسته (اقتصاد خانواده‌ها) ندارند. لذا فرضیه H_1 و ادعای تحقیق رد می‌شود.

آزمون تحلیل رگرسیون لجستیک نشان می‌دهد که اقتصاد خانواده‌های دهاقین به عنوان متغیر وابسته و از بین عوامل تأثیرگذار متغیرهای حاصلات انگور به عنوان متغیرهای مستقل شناسایی شدند.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق، نخست یک مدل مفهومی به منظور بررسی نقش حاصلات انگور در تقویت اقتصاد خانواده‌های دهاقین طراحی گردید. پس از تأیید اعتبار مدل، فرضیات تحقیق بر مبنای آن و با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده مورد آزمون قرار گرفت. تجزیه و تحلیل اطلاعات با بهره‌گیری از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۴ و به کارگیری مدل رگرسیون لجستیک انجام شد.

روند اجرای تحقیق از انتخاب موضوع آغاز گردید و با طراحی پرسش‌نامه، توزیع آن میان ۱۰۰ تن از باشندگان ولسوالی شیرین تگاب ولایت فاریاب و شماری از محصلین ولسوالی شیرین تگاب که در پوهنتون جوزجان مصروف تحصیل اند به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، جمع‌آوری داده‌ها، ورود اطلاعات به نرم‌افزار SPSS 24 و در نهایت تحلیل آماری ادامه یافت و با تفسیر یافته‌ها به پایان رسید. نتایج به دست آمده از تحلیل رگرسیون لجستیک نشان می‌دهد که متغیرهایی مانند تأثیر حاصلات انگور بر اقتصاد خانواده‌ها، نوع حمایت‌های مورد نیاز برای بهبود تولید و افزایش درآمد از انگور، و نیز ایجاد فرصت‌های کاری در بخش باغداری انگور برای اعضای خانواده و کارگران محلی، دارای سطح معناداری (Sig) کمتر از ۰/۰۵ (Sig) می‌باشند. این امر بیانگر آن است که این عوامل تأثیر مثبت و معناداری بر بهبود اقتصاد خانواده‌های دهاقین در ولسوالی شیرین تگاب دارند و در نتیجه، فرضیه تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنان، یافته‌ها نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده از توان تبیین مناسبی برخوردار است؛ به گونه‌ای که میزان مشخص‌سازی آن ۸۵ فیصد و دقت پیش‌بینی آن حدود ۸۱ فیصد برآورد شده است که بیانگر اعتبار قابل قبول مدل در تحلیل داده‌ها می‌باشد.

در مجموع، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که توسعه باغداری انگور می‌تواند نقش مؤثری در بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی خانواده‌های دهاقین ایفا نماید و به عنوان یک منبع پایدار عایداتی در مناطق روستایی مطرح گردد.

منابع و مأخذ

- تی آرتی فارسی. (۱۴۰۲، ۲۳ سنبله). تیکا در افغانستان سردخانه‌ای با ظرفیت ۳۰۰ تن احداث کرد. <https://www.trtfarsi.com/article/707392484959>
- خسروی، تانیا و همکاران. (۱۴۰۳، ۱۹ دسامبر). بررسی تأثیر مخارج تحقیق و توسعه بر ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی در ایران. دومین کنفرانس بین‌المللی مطالعات نوین در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم انسانی، آمستردام، هلند.
- سیرت، عبدالغفار و رضایی، حبیب‌الله. (۱۴۰۳). بررسی اقتصادی محصول انگور (مطالعه موردی: ولسوالی فیروزنجیر ولایت سمنگان). مجله علمی-تحقیقی سمنگان، ۲(۲)، ۱۳-۲۴. <https://doi.org/10.64226/sarj.v2i02.61>
- صافی، عبدالغیاث و صافی، ل. (۱۴۰۳). دافغانستان پر کرنیزو پیداوارو د اورشتونو اغیزی. ژورنال علوم طبیعی- پوهنتون کابل، ۷(شماره فوق العاده کنفرانس بین المللی انقلاط سبز برای خود کفایی افغانستان)، ۳۲۳-۳۴۲. <https://jns.edu.af/jns/article/view/106>
- لودین، میرویس و ناصری، ایاز خان. (۱۴۰۴). تحلیل روایتی فرصت‌ها و چالش‌های زنجیره ارزش انگور در افغانستان: از تولید تا صادرات. علم او فن مجله علمی- خبرنگار، ۶(۳)، ۱-۶. <https://esri.edu.af/esri/article/download/54/88/324>
- Atif, R., Noori, N., & Nagaraja, G. N. (2018). An overview of production and export trade performance of raisins in Afghanistan. *Environment and Ecology*, 36(4A), 1221–1225.
- DeWitt, J. D., Boston, K. M., Alessi, M. A., & Chirico, P. G. (2022). Quantifying and visualizing 32 years of agricultural land use change in Kabul, Afghanistan. *Journal of Maps*, 18(2), 352–361. <https://doi.org/10.1080/17445647.2022.2063079>
- FAO. (2019). Developing sustainable value chains for small-scale producers. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/3/ca5717en/ca5717en.pdf>
- FAO. (2022). Sustainable agribusiness and agrifood value chain development. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/agrifood-economics/areas-of-work/smart/sustainable-agribusiness-agrifood-value-chain/en/>
- Food and Agriculture Organization (FAO). (2024). Afghanistan agricultural production assessment and food security report. FAO. <https://www.fao.org>
- Khasrow, A. (2015). Grapes production in Afghanistan. *Discourse Afghanistan*. <http://discourseafghanistan.com/grapes-production-in-afghanistan>
- Lwelamira, J., Safari, J., & Wambura, P. (2015). Grapevine farming and its contribution to household income and welfare among smallholder farmers in Dodoma Urban District, Tanzania. *American Journal of Agriculture and Forestry*, 3(3), 73–79. <https://doi.org/10.11648/j.ajaf.20150303.12>
- Maykhan, H., Troshin, L. P., Kravchenko, R. V., Hilmand, M., & Wafa, S. (2020). Gardening of Afghanistan. *Colloquium-Journal*, 17(69), 22–28. <https://cyberleninka.ru/article/n/gardening-of-afghanistan.pdf>

- Najmuddin, O., Deng, X., & Bhattacharya, R. (2018). The dynamics of land use/cover and the statistical assessment of cropland change drivers in the Kabul River Basin, Afghanistan. *Sustainability*, 10(2), 423. <https://doi.org/10.3390/su10020423>
- Panahi, K., Dizaji, M., & Ketabforoush Badri, A. (2018). The role of the agricultural sector in achieving economic development. *Noble International Journal of Economics and Financial Research*, 3(11), 124–132. <https://www.napublisher.org/pdf-files/NIJEFR-162-124-132.pdf>
- Sarwary, M., Samiappan, S., Khan, G. D., & Moahid, M. (2023). Climate change and cereal crops productivity in Afghanistan: Evidence based on panel regression model. *Sustainability*, 15(14), 10963. <https://doi.org/10.3390/su151410963>
- Wang, L., Chen, X., & Liu, Y. (2024). Determinants of agricultural productivity growth in developing economies: Evidence from panel data analysis. *Agriculture*, 14(3), 412. <https://doi.org/10.3390/agriculture14030412>
- World Bank. (2024). Revitalizing Agriculture for Growth, Jobs, and Food Security in Afghanistan. <https://www.worldbank.org/fa/country/afghanistan/publication/revitalizing-agriculture-for-growth-jobs-and-food-security-in-afghanistan>
- Xinhua News Agency. (2025, May 3). Afghanistan exports 466,000 tons of fruits and dried fruits in one year. <https://english.news.cn/20250503/2621c726d36c4601955a28f22bfa62b0/c.html>
- Younisi, H., Farid, Z., & Joya, K. (2023). Growth and instability in area, production and productivity of grape crop in Afghanistan. *Journal for Research in Applied Sciences and Biotechnology*, 2(2), 170–175. <https://doi.org/10.55544/jrasb.2.2.25>
- Zhang, W., Zhao, S., Wang, J., Xia, X., & Jin, H. (2024). Rural land circulation and peasant household income growth: Empirical research based on structural decomposition. *Sustainability*, 16(16), 6717. <https://doi.org/10.3390/su16166717>